

International Journal of Social Sciences

Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi

Geleneksel Kumaş Desenlerinin Yorumlanarak Çağdaş Seramik Sanatında Kullanımı

Prof. S. Sıdıka SEVİM¹

Arş. Gör. Esra ÖZTÜRK RAZİ²

Özet

İnsanların hayatlarını sürdürebilmesi için gıda, temiz su, barınma ve giyinme gibi temel ihtiyaçları karşılaması gerekmektedir. Bu ihtiyaçlardan biri olan giyinme, Dünya'nın pek çok ülkesinde renk ve biçim açısından farklılıklar göstermektedir. Ülkelerin yaşam biçimini ve kültürlerini yansıtan geleneksel kıyafetler; etnik, karışık renkli, tek renk desenli ve biçim olarak tek ya da birkaç parçadan oluşan çeşitlilikler içermektedir. Kullanılan kumaş desenlerinin toplumun karakterinin bir yansıması olduğunu düşünürsek ülkemizin de renkli bir kimliği olduğu söylenebilir. Kaftanları, taşlı süslemeli kepleri ve kalpakları, pazen-basma etek ve şalvarları, üçetekleri, bindallıları ile geçmişten günümüze dek dönemine damgasını vuran geleneksel kıyafetlerimiz hep var olmuştur. Anadolu'nun simgesi haline gelen; dokusuyla, çeşit çeşit renk tonuyla ve geleneksel motifleriyle bezenmiş geçmişten anıları biriktiren geleneksel kumaşlarımız da döneminin modası olmuş ve yıllarca ilgi görmüştür. Canlı renk tonu ve desenleriyle geçmişimizin vazgeçilmezi olan kumaşlarımızın desenleri günümüzde çeşitli sanat eserlerinde karşımıza çıkmaktadır. Baskı sanatı, resim ve seramik gibi sanat dallarında çeşitli kumaş desenlerinin kullanıldığı bilinmektedir. Kullanılan bu kumaş desenlerinin farklı tekniklerle uygulandığı seramik yüzeylere renk ve biçim bakımından zenginlik kattığı gözlenmektedir. Geleneksel motiflerin çağdaş şekilde yorumlanması ve seramikler aracılığıyla yansıtılması geçmişimizin bağını güçlü tutarak geleceğe ışık tutacaktır. Geleneksel kumaş desenlerinin çağdaş bir şekilde yorumlanarak seramik yüzeylerde kullanımının araştırıldığı bu makale ile hem geleneğe sahip çıkmak, hem de gelecek nesillere ulaşımının sağlanması amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kumaş, Geleneksel, Çağdaş, Seramik.

The Use of Traditional Fabric Patterns in Contemporary Ceramic Art

Abstract

People need to meet basic needs such as food, clean water, shelter and dressing to sustain their lives. One of these needs, dressing, varies in color and form in many countries of the world. Traditional clothing that reflects the countries way of life and cultures includes ethnic, mixed-color, monochrome patterns, and a variety of single or several pieces in form. If we think that the fabric patterns used are a reflection of the character of society, it can be said that our country also has a colorful identity. Kaftans, stone decorated caps and kalpaks, flannel-chintz skirts

¹ Profesör, Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Seramik Bölümü, sssevim@anadolu.edu.tr

²Araştırma Görevlisi, Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Seramik Bölümü, esraozturkrazi@anadolu.edu.tr

Geleneksel Kumaş Desenlerinin Yorumlanarak Çağdaş Seramik Sanatında Kullanımı

and shalwar, üçetekleri, bindalları and our traditional clothes that marked the period from the past to the present have always existed.

Our traditional fabrics, which have become the symbol of Anatolia, are adorned with various color tones and traditional motifs and collect memories from the past, have become the fashion of the period and have attracted interest for many years. The patterns of our fabrics, which are indispensable of our past with their vibrant colour tone and patterns, are seen in various works of art today. It is known that various fabric patterns are used in art branches such as printing, painting, ceramics. It adds richness in color and shape to ceramic surfaces where fabric patterns are applied in different ways. The contemporary interpretation of traditional motifs and the reflection through ceramics will keep the connection of our past strong and shed light on the future.

This article explores the use of traditional fabric patterns on ceramic surfaces by interpreting them in a contemporary way and aims to maintain the tradition and to ensure their access to future generations.

Keywords: Fabric, Traditional, Contemporary, Ceramic.

Giriş

Giysiler ülkeler için simge haline gelmiş, farklı renk ve desenlerden oluşan özel ve resmi günlerde daha da anlamlı hale gelen geleneksel kıyafetlerdir.

Sert doğa koşulları ve örtünme ihtiyacından ortaya çıkan giysi kültürü, insanoğlunun gelişim süreci paralelinde çeşitlenmiş, şekillenmiş ve toplum içerisinde sosyal ve ekonomik statüyü belirleyici duruma gelmiştir. Bölgesel gelenek ve yaşayışları yansıtan bu örnekler, gelişen teknoloji ve hayat tarzları sonucu kendi biçimlerini de değiştirmiş, her yerde rastlanabilen alışılmış çizgilere bürünmüştür. Ancak toplumları ve bireylerini çeşitli yönleriyle tanımada ele alınması gereken en önemli unsur, sahip oldukları giysi kültürleridir. Anadolu'nun zengin kültürel değerlerini sergilediği alanlardan biri de çeşitli inanç, töre, iklim, yaşam biçimi vb. etkilere göre şekillenen geleneksel giysileridir. Giysilere bu farklı etkileri kazandıran öğeler kullanım biçimleri, süsleme materyalleri ve renklerin dışında, ana yapıyı oluşturan ve çoğunlukla yurdumuzda yöresel olarak bu amaçlarla dokunan "bez"lerdir (Başaran, 2018: 16).

Kumaşlarımız, benliğimizi yansıtan, bizi biz yapan ve bu sebeple kültürel yapıtaşlarımızı oluşturan değerlerdir. Geçmişten bilgiler veren, özümüzü yansıtan ve döneme damgasını vuran geleneksel kumaşlar, yıllarca kullanılmış ve sonraları da pek çok sanat dalına esin kaynağı olmuştur.

Diğer yandan seramik sanatı ise gerek bünyesel özelliği, gerek uygarlıkların yaşam biçimlerini, beğeni ve zevklerini yansıtmaları açısından toplumların ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Seramik malzemenin plastik özelliğinden dolayı da kültürel motifler seramik sanatına her daim ilham kaynağı olmuştur. Geçmişimizin simgelerinden olan, Anadolu insanının yaşanmışlıklarını ve samimiyetini yansıtan kumaş desenleri de bu ilham kaynaklarından biridir.

Bu makalede, kumaşın tanımı ve tarihçesi, ülkemizin ve bazı ülkelerin geleneksel kumaşları-desenleri araştırılmış ve konuyla ilgili örnekler görsellerle aktarılmıştır. Ayrıca, geçmişimizin bir parçası olan geleneksel kumaş desenleri incelenmiş ve kumaş desenleri ile çalışan seramik sanatçıları ve çalışmaları araştırılmıştır. Kumaş desenlerinin seramik sanatında kullanımı ile unutulmaya yüz tutmuş değerlerimizin gün yüzüne çıkarıldığı ve çağdaş seramik sanatında farklı bir uygulama yaklaşımı ile yer aldığı düşünülmektedir.

1. Kumaşın Tanımı-Tarihçesi

Kumaş ipliklerin dik ve paralel olarak birbirlerinin altından ve üzerinden geçirilmesi ile meydana gelmiştir. Bu iplikler ilk olarak keten daha sonra yün, pamuk ve ipek gibi malzemelerden elde edilmiştir. Teknolojinin ilerlemesi ile kumaş üretiminde kullanılan malzemeler de değişiklik göstermiştir.

Dünya’da dokumacılığın geçmişi tarih öncesi çağlara kadar dayanmaktadır. İnsanoğlu varoluşundan beri korunma içgüdüsüyle örtünmeye ihtiyaç duymuştur. Arkeolojik kazılar sonucu elde edilen bilgilere göre ilk dokuma tezgahının yapımı M.Ö. 4000’li yıllara rastlamaktadır. M.Ö. 3000’lerde Hindistan’da pamuk liflerinden, Çin’de ise ipekten dokumalar yapılmıştır. Mısır’da 4. yy.’ a ait yün ve ketenden dokunmuş halılar bulunmaktadır. İngiliz dokumacılığında 13. ve 14. yy.’da keten ve yün kullanılmıştır. 15. yy.’da Fransa’da ipekli dokuma başlamış, 17. yy. ’da ise Rouen şehrinde üne kavuşmuş dokumalar üretilmiştir. 18. yy.’ a kadar dokuma küçük ölçekli atölye tezgahlarında devam etmiştir. 19. yy.’da İngiltere, Amerika ve Avrupa’da tamamen fabrikalarda üretime geçilmiştir. (Korkmaz Algan, 2005: 6).

Dünya üzerinde kültürlerin simgesi haline gelmiş geleneksel kumaşlar, dönemlerine damgalarını vurmuşlardır. Her ülkenin kendine has ürettiği kumaşlar birer kimlik kazanmış, yaşanmışlıkları ve karakteristik özellikleri yansıtmışlardır. Türk kumaşları da üretildiği dönemlerde diğer ülkeler tarafından ilgi gören kumaşlardan olmuşlardır.

Türk dokumaları, renk, desen ve teknik açısından Dünya kumaşçılığında önemli bir yere sahiptir. Dokumacılığın tarihi Orta Asya çadır uygarlıklarına kadar dayanmakta, Selçuklular, Anadolu Selçuklular ve Osmanlı İmparatorluğu dönemlerinde ise en parlak dönemini yaşadığı bilinmektedir. Hayvancılığa bağlı olarak gelişen dokuma sanatı, en eski sanat dallarından biri olmuştur. Türklerin Anadolu’ya yerleşmesiyle dokuma sanatı da hızla gelişerek saray sanatı olarak değerlendirilmiş ve kumaşların ipek, altın ve gümüş teller ile dokunması ayrıca değer katmıştır. Ayrıca her dönemin üslubunu içinde barındıran motif ve renk çeşitliliği ile kumaş

dokumacılığı, dokunduğu devrin tarihini de yansıtan bir değer olmuştur (Korkmaz Algan, 2005: 6).

Geçmişten günümüze Türk kumaşları genellikle geleneksel motiflerden oluşmaktadır. Her dönem farklı tarzda ortaya çıkan motif, renk ve desenler üretildiği dönem hakkında bilgi vermektedir. Üretilen bu kumaşlar 14. yüzyılda oldukça büyük motifli iken, 15. yüzyılda daha küçük motiflerden oluşup; hayvan, bitki, çiçek ve meyve temalı motiflerinin dokunduğu kumaşlar üretilmiştir. 16. yüzyılda ise kumaşlarında daha çok lale, karanfil, bulut ve benekli desenler görülmektedir. 17. yy'da en çok karanfil ve madalyonlu motiflere rastlanmaktadır. 18. yüzyılın ikinci yarısından 19. yüzyılın sonuna kadar küçük motifli desenler görülmektedir (Çetiner, 2007: 5).

14. yy.'da Selçuklu Devletinin yıkılmasından sonra oluşan Anadolu beyliklerinde ipekli kumaş üretilmiş ve Akşehir, Balıkesir, Bilecik, Diyarbakır ve Siirt beylikler dönemi dokuma merkezleri arasında yer almıştır. Daha sonra Osmanlı devleti kurulmuş ve başkenti olan Bursa'da 16. yy.'da kadife ve çatma kumaşları, İstanbul'da ise ipek, altın ve gümüş telli seraser ve kemha kumaşları üretilmiştir. 17. yy.'da atlas, çuha, sof gibi sade kumaşlar üretilirken, 18. yy. ise Türk rokoku adında süsleme tarzı gelişmiş, gerçek çiçek desenleri kumaşlarda hayat bulmuştur. Ayrıca Avrupa'nın esintisi olan çelenk ve fiyonk şekilleri de bu dönem kumaşları arasında yer almaktadır. 19. yy.'da Üsküdar çatmaları ve Selimiye kumaşları kısa süreli olarak üretilmiştir (Korkmaz Algan, 2005: 6).

20. yy.'da ise çoğunlukla küçük ve büyük boyutlu, renkli çiçek desenlerinin yer aldığı pazen ve basma kumaşları üretilmeye başlamıştır. Sümerbank fabrikasının üretime başlamasıyla beraber 1937-2002 yılları pamuğun çok renkli, göz alıcı desenlere sahip pazen ve basma kumaşlara dönüşerek hayat bulduğu dönemdir. Buram buram Anadolu kokan bu kumaşlar iç çamaşırından, bebek ürünlerine, şalvardan gömleğe kadar hayatımızın her anında yer almışlardır.

2. Türkiye'de Ve Dünyada Kullanılan Geleneksel Kıyafet-Kumaş Ve Desenlerden Örnekler

Temel ihtiyaçlardan biri olan giyinme ihtiyacını karşılamak için üretilen kumaşlar, daha sonra kişilerin zevk ve tarzlarını yansıttığı çok renkli ve çeşitli desenlere sahip kumaşlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Dünyada ve ülkemizde etnik, kültürel ve yöresel içerikli rengarenk desenlere sahip pek çok geleneksel kıyafet bulunmaktadır. Türkiye'ye ve bazı ülkelere ait

kumaş ve desenlerinin yer aldığı aşağıdaki başlıklarda çeşitlilik ve farklılıklar açıkça görülmektedir.

2.1. Türkiye’de Kullanılan Geleneksel Kumaşlar ve Desenlerden Örnekler

Her ülkenin kimliğini yansıtan, kendine has kumaş desenleri ve giyim tarzları bulunmaktadır. Ülkemizin de her köşesinde kültürümüzü yansıtan, bizi biz yapan ve özel kılan, değerlerimizi yansıtan kıyafetlerimiz ve kumaş desenlerimiz bulunmaktadır. Bu çalışmada, özellikle yöresel olarak kullanılan kumaşlara yer verilmektedir.

Atlas (saten): İpeğin parlaklığını en iyi şekilde yansıtan dokuma ve kumaş türüdür. Saten sözcüğü XIV. yüzyılda Fransızcadan dilimize girmiştir. Atlas kumaşın ilk kez Çin’de dokunduğu ve Araplar vasıtasıyla Batı dünyasına geçtiği bilinmektedir (<http-1>).

Görsel 2. Kaynak: (<http-1>)

Alaca: Çok renkli anlamına gelen alaca, üretildiği şehirlere göre farklılık göstermekte ve üretildiği şehrin adı ile anılmaktadır. Bugün daha çok Buldan (Denizli), Arapkir (Malatya), Tokat ve Gaziantep’te dokunmakta olan alaca kumaşlarının, pamuk, yün ve ipekle dokunduğu bilinmektedir (Eraslan, Atalayer, 2013: 251).

Görsel 3. Gaziantep alacası Kaynak: (Eraslan, Atalayer, 2013: 258)

Altınoluk: Alaca kumaşın yarı ipekli olanına altınoluk denilmektedir. Zemin rengi kırmızı olup çizgileri sarı, siyah, beyaz, mavi, yeşil ve mor gibi altı renkten oluşmaktadır. Altınoluk geçmiş dönemlerde genellikle erkek gömlekleri ve kadın elbiselerinin yapımında kullanılmış olsa da, bugün aynı kumaş folklorik amaçlı giysilerde kullanılmaktadır.

Görsel 4. Kaynak: (http-1)

Basma: Çeşitli desenlerin (genellikle küçük çiçek motifleri) baskı tekniğiyle pamuklu kumaşa aktarılmasıyla elde edilen ve Anadolu’da sıklıkla kullanılan bir kumaştır.

Görsel 5. Kaynak: (http-2)

Beledi: Çift katlı olarak dokunmuş ve genellikle geometrik formlar içeren pamuklu bir kumaş olan beledi; Tire, Urla, İzmir, Manisa, Konya, Bursa ve İstanbul gibi çeşitli yerlerde dokunmaktadır. Bununla birlikte beledîlerin Konya’da üretilenlerine ise veledi denilmektedir.

Görsel 6. Kaynak: (http-1)

Buldan bezi: Denizli'nin Buldan ilçesinde pamuktan üretilen, geleneksel bir kumaş türü olan buldan bezi, pamuklu yapısı sebebiyle oldukça sağlıklı bir üründür. Bu kumaştan nevrresim takımları, peştamal, gömlek, bluz, elbise, şal gibi ürünler üretilmektedir.

Görsel 7. Kaynak: (http-1)

Kutnu: Gaziantep'in geleneksel bir ürünü olan üretimi halen devam eden kutnu, geleneksel bir yüzü pamuklu, diğer yüzü ipekli bir kumaş türüdür. Bu kumaştan önceleri üç etek, şalvar gibi giysiler üretilirken, günümüzde folklorik amaçlı kıyafetlerde kullanılmaktadır.

Görsel 8. Kaynak: (http-1)

Pazen: Sık ve kalın, pamuklu iplikten dokunan ve üzerine çeşitli desenlerin (genellikle iri geleneksel çiçek motifleri) baskı yoluyla basıldığı bir kumaş türü olan pazen, Anadolu evlerinde sıklıkla yer alan ve genellikle kadınların ilgi gösterdiği, doku olarak kadifemsi yumuşaklığa sahip bir kumaştır. Bunun yanında pazen, yaşanmışlıkları da üzerinde taşıyan ve beraberinde geleneksel bir miras niteliğini de içerisinde barındıran özelliklere sahiptir.

Görsel 9. Kaynak: (http-3)

2.2. Dünyada Kullanılan Geleneksel Kıyafet-Kumaş ve Desenlerden Örnekler

Çok çeşitli kimlikleri barındıran Dünyamızda geleneksel kıyafet ve kumaşlar da insan yaşamlarının ve karakterlerinin bir yansımasıdır. Bazı ülkelere ait kıyafetler ve kumaş desenleri aşağıda yer almaktadır.

Kimono: Japonya'nın geleneksel kıyafeti olan Kimono, saten kumaşın üst üste sarılarak oluşturulduğu bir giysidir. Kadınlar renkli ve çiçekli, erkekler ise sade renkli kimonolar giymektedirler.

Görsel 10. Kaynak: (http-4)

Sari: Hindistan ve Pakistan'a özgü olarak kadınların kullandığı ve ipek kumaşın dikilmeden vücut hatlarına göre sıkıca sarılmasıyla oluşturulan bir giysidir. Üzerindeki desenlerin ise dönemin saray ve tapınaklarından ilham alarak dokunduğu bilinmektedir.

Görsel 11. Kaynak: (http-5)

Pollera: İspanya'ya özgü eğlence ve festivallerde kullanılan, ipek ve pamuklu kumaşların üzerlerinde insan ve hayvan motiflerinin yer aldığı birkaç kumaşın kat kat dikilerek oluşturulduğu bir kıyafettir.

Görsel 12. Kaynak: (http-5)

Peru'nun Lliclla Şalı ve Etekleri: Sırt ve omuzları örten kare biçiminde dokunmuş bir kumaştır. Eteklerle renkli motifler işlendiği ve birden fazla kumaşın kat kat dikilerek elde edildiği bir giysidir.

Görsel 13. Kaynak: (http-5)

Kilt: İskoçya'ya ait bir kıyafet olan Kilt genellikle erkeklerin giyindiği, ekose kumaştan dikilen etektir. Ceket, uzun çorap ve çanta ile birlikte kullanılan kilt, tören ve etkinliklerde giyilen geleneksel bir kıyafettir.

Görsel 14. Kaynak: (http-6)

Meksika Kadın ve Erkek Kıyafetleri: Pamuk, yün ve ipek kumaştan üretilen ve çok renkli geleneksel motifler taşıyan kadın elbiseleri bulunmaktadır. Huipil adında nakışlı geniş elbiseler de kadınların yöresel kıyafetlerindendir. Erkekler ise Panço adında şal ve Guayeberra denilen beyaz renkli, terletmeyen gömlek giymektedirler. Ayrıca sombrero denilen çok büyük ve renkli şapkaları da oldukça ünlüdür.

Görsel 15. Kaynak: (<http-6>)

Görsel 16. Sombrero şapko ve panço. (Kaynak: <http-7>)

Görsel 17. Huipil. (Kaynak: <http-8>)

Doğa her zaman insanlar için bir yol gösterici ve ilham kaynağı olmuştur. Pek çok sanat dalında ve diğer alanlarda doğanın izlerini görmekteyiz. Bu izleri sıklıkla gördüğümüz alanlardan biri olan tekstil sektörü de adeta dört mevsim gibi rengarenk ve cıvıl cıvıl kumaşlar üretmektedir. Bu üretimlerdeki çeşitliliği ülkemizden ve dünyadan yukarıda vermiş olduğumuz örneklerde de görmekteyiz. Makalenin konusu olan geleneksel kumaşların doğadan esintileri, geçmişten bugüne geleneksel motif ve desenleri bünyesinde barındırdığından seramik sanatı için bir esin kaynağı olmuştur. Ortaya çıkan eserler; geçmiş ile bağ kurması açısından önem arz etmekte geleneksel değerlerin çağdaş bir ifade diliyle yorumlanarak bugüne taşınması ile ele alınan konu açısından da seramik sanatının güçlü etkisini bir kez daha ortaya koymaktadır.

3. Çeşitli Geleneksel Kumaş Ve Desenlerinin Seramik Sanatında Kullanımı

Geleneksel el sanatları kültürel miras olarak hayatımızın önemli bir parçasıdır. El işçiliği, emek ve büyük bir sabrın sonucu olarak ortaya çıkan ürünler, aynı zamanda insanların geçim kaynağı da olmuşlardır. Günümüzde ise unutulmaya yüz tutmuş el sanatları, geçmiş bağlarımızı güçlü tutmak ve bu önemli kültürel değerlerimizi gelecek nesillere ulaştırmak adına sanatçılar tarafından ele alınan konular arasında yerini almıştır. Sanat dallarının beslendiği sayısız güzelliklere sahip kültürel kodlarımızın değeri bir kez daha anlaşılmış ve bu değerler çağdaş anlamda yorumlanarak ortaya çıkan eserler ile kalıcılık sağlanmıştır. Geleneksel el sanatları, diğer sanat dallarına konu oluşturması bakımından oldukça zengindir. Bu konulardan biri olan geleneksel kumaş ve desenleri de eşsiz zenginlikler içermektedir.

Ülkelerin sembolü haline gelen geleneksel kumaş desenleri; tüm sanat dallarında olduğu gibi geçmişten günümüze pek çok konuyu bünyesinde harmanlayarak bizlere sunan seramik sanatı için de ilham kaynağı olması açısından oldukça değerlidir. Her durum, konu ve deseni bünyesinde taşıyan seramik sanatı da geçmiş ile güçlü bağlar kurmak adına adeta yaşayan bir hafıza gibidir. Geleneğin çağdaşa dönüştüğü ve gelecek nesillere aktarılmasında seramik sanatı bir köprü görevi üstlenmektedir. Bundan dolayıdır ki seramik sanatçıları geçmiş bağlarımızdan beslenmekte ve çalışmalarına kültürel kodlarımızı aktarmaktadırlar. Seramik sanatı bizlere yıllar geçse de geçmişimizden izlere rastlayacağımız ve anılarımızın canlanacağı bir bellek sunmaktadır. Kumaş desenleri seramik sanatçıları tarafından tercih edilen bir konu olarak kendi tarzlarını yansıttığı bazen aynen, bazen de farklı kompozisyonlarla uygulanmaktadır. Gelecek kuşaklara bir aktarım aracı olan seramik ile ölümsüzleşen kumaş desenleri farklı şekillerde yorumlanma biçimleri aşağıdaki başlık altında örneklerle incelenmiştir.

3.1. Geleneksel Kumaş ve Desenleri Seramik Sanatında Kullanarak Uygulama Yapan Sanatçılardan Örnekler

Sanatçıların eserlerinde ele aldıkları, esinlendikleri ve etkilendikleri pek çok konu bulunmakla beraber bu konulardan biri de geleneksel kumaş ve kıyafetlerdir. Renginden, desenine pek çok anlam taşıyan hatta özel ve resmi günlerde ayrıca tercih edilen kumaş ve kıyafetler seramik sanatçıları için de önemli değerler taşımaktadır. Yaşanmışlıkları yansıtan ve her birinin ayrı ayrı hikayesi olan bu kumaşlar kültürel miraslarımızdandır. Üzerindeki her bir çizginin ve rengin taşıdığı anlama bakılacak olursa bir belge niteliği taşıyan kumaşlar; seramik sanatı için de sanatçıların kendi üslupları ve desenlerini yansıttığı, farklı mesajlar vererek eserlerini ortaya koyduğu renkli ve çeşitli bir konudur. Bu bağlamda kumaş desenleri ile çalışan sanatçılar ve çalışmalarından bazı örnekler verilmiştir.

3.1.1. Audry Deal-Mcever: Nashville doğumlu sanatçı Ohio Üniversitesinde lisans eğitimini seramik bölümünde tamamlamış ve 2006 yılından beri seramik sanatı ile ilgilenmektedir. Amerika'nın çeşitli şehirlerinde 40'tan fazla kişisel ve karma sergide yer almıştır. Carolyn Baginski ile ortak bir seramik sergisi için, Hindistan'ın tarihi tekstil desenlerinin uygulandığı seramik çalışmalar yapmışlardır. Kullanılan çiçek desenleri basma desenlerine benzerlik göstermektedir. Rengârenk çiçek ve hayvan motifleri hem form olarak hem de desen olarak adeta nakış gibi işlenmiştir.

Görsel 18. Hindistan tekstil çalışması no:1

Görsel 19. Küçük Hint tekstil çalışması

Görsel 20. Hindistan tekstil çalışması no:2

Görsel 21. Hindistan tekstil çalışması no:4

(Kaynak: <http://9>)

3.1.2. Zoe Hillyard: Birmingham'lı sanatçı lisans eğitimini Nottingham Trent Üniversitesinde tekstil bölümünde tamamlamıştır. Lisansüstü eğitimi de Reading Üniversitesinde tekstil üzerine devam eden sanatçı bu süreçte farklı kültürleri tanıma şansı yakalamıştır. Moğolistan, kırkyama ile seramiği birleştirmesi için güçlü bir ilham kaynağı olmuştur. Kırık seramik parçalarını kumaş parçaları ve dikiş yoluyla kaplayarak bir bütün oluşturmuştur. Ayrıca kumaş desenlerini

Geleneksel Kumaş Desenlerinin Yorumlanarak Çağdaş Seramik Sanatında Kullanımı

seramik parçalara dijital baskı yöntemiyle de aktarmıştır. Etnik ve kültürel değerlerden etkilenen ve bu değerleri seramik çalışmalarına yansıtan Hillyard oldukça etkili çalışmalar yapmıştır ve bu eserleri önemli müzelerde sergilenmiştir. (Sevim, Yeşilmen, 2016: 185-188).

Görsel 22,23,24. Dijital baskı ve kumaş kaplı kırık seramik vazo
(Kaynak: <http-10>)

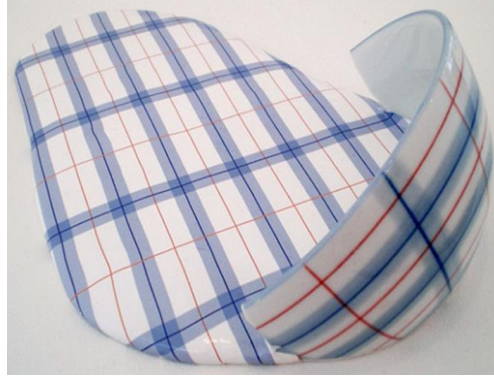

Görsel 25. Dantelden ilham alınan kırkyamalı seramikler, 2013
(Kaynak: <http-10>)

Görsel 26. Siyah ampul vazo, 2013
(Kaynak: <http-11>)

3.1.3. Livia Marin: Şili doğumlu olup Londra’da yaşayan sanatçı, Santiago de Chile’de Güzel Sanatlar dalında lisans, Görsel Sanatlar dalında yüksek lisans ve 2015 yılında da sanatta yeterlik eğitimini tamamlamıştır. Livia Marin sanatsal kariyerinin ilk yıllarında Şili’nin sosyo-politik evriminden son derece etkilenmiştir. Eriyip akıp giden görüntüye sahip çalışmaları oldukça ilgi çekicidir. Kırık şeyler ve göçebe desenleri isimli çalışmalarında, desenleri seramik formlara dijital baskı yöntemiyle aktarmıştır. (<http-12>)

Görsel 27,28,29. Kırık Şeyler & Göçebe Desenleri (Kaynak <http:13>)

3.1.4. Anita D. Powell: Stephen F. Austin Eyalet Üniversitesi'nde yardımcı doçent olan Powell, Kearney Nebraska Üniversitesi Güzel Sanatlar dalında lisans, Carbondale Güney Illinois Üniversitesi Güzel Sanatlarda yüksek lisans eğitimini tamamlamıştır. Karma ve kişisel pek çok seramik sergiye katılan sanatçı, yaptığı elbise formlarında kumaş desenleri ve günümüzde kadınların rollerini, kültürel ve psikolojik etkileri yansıtmıştır. Renk ve form uyumunu başarıyla çalışmalarına aktaran Powell, sır altı ve sır üstü dekorları ile dijital baskı yöntemi kullanmıştır.

Görsel 30. Ruh, 2012. (Kaynak: <http-14>)

Görsel 31. Homesick Serisi: Ütüleme, 2007 (Kaynak: <http-15>) **Görsel 32.** Homesick Serisi: Indiana (Kaynak: <http-16>)

3.1.5. Mirinda Howe: New Mexico’da doğup büyüyen sanatçı, lisans eğitimini 1995 yılında Lubbock Christian Üniversitesi’nde, yüksek lisans eğitimini ise Texas Tech Üniversitesi’nde seramik bölümünde tamamlamıştır. Sanat tarihi ve baskı eğitimi de alan sanatçı seramik alanında pek çok etkinliğe misafir sanatçı olarak katılmıştır. Kumaş desenlerini çalışmalarında kullanan Howe “Yığılmış Desenler” adlı serisi için; “dekoratif seramik tekniklerinin bir

kombinasyonunu katmanlayarak yüzeylerimde derinlik yaratma arzusuyla birlikte çeşitli bileşenleri düzenleme ve yeniden düzenleme aşkımıyla ilgilenir” ifadesini kullanmıştır. Seramik karolar, mozaik ve kırkyama tekniğinde olduğu gibi küçük parçaların bir bütünü oluştururken yansıttığı uyum ve görsellik ilham kaynağı olmuş ve yaptığı desenli formları dağ geçidi, çatlaklar ve diğer jeolojik oluşumlarla bozarak farklı seramik çalışmalar sunmaktadır. Farklı boyutlarda çalışmaları bulunan sanatçı, seramik, baskı ve heykel bilgilerini birleştirerek eserler üretmektedir. Porselen çamuru kullanarak yaptığı seramiklerdeki desenleri serigrafi yöntemiyle aktarmaktadır. (<http-17>, <http-18>)

Görsel 33. 34. Kutu seramikler

Görsel 35. 36. 37. Heykelsi Seramikler (Kaynak: <http-19>)

3.1.6. Michelle Taylor: Anılarını canlı tutmak için basma desenli eski porselen tabak ve fincanları onararak farklı bir yaklaşımı olan sanatçı seramik ve tekstili birlikte kullanmaktadır.

Anıları korumak için kırılanın onarılması Taylor'ın eserlerinde çok önemlidir. Endüstriyel seramik parçaları kullanan sanatçı, 'Narrative Artefact' Serisinde fincanlar ve tabakların endüstriyel tekniklerle eksilttiği yerlerini baskı, örgü ve işlemeli kumaşlar gibi paradoksal materyalleri kullanarak restore etmektedir (Tan, 2019, s: 85).

Eski seramikleri tamir ederek onu değerli kılan ve geleceğe çağdaş tarzda taşıyan Taylor, kırılan seramik parçaları birleştirip üzerini kırkyama tekniğinde olduğu gibi kumaş parçalarıyla kaplayarak dikmektedir.

Görsel 38. Basma kumaş

Görsel 39. Narrative Artefact (Anlatımcı Eser)

Görsel 40. Dorset
(Kaynak: <http-20>)

Sonuç

Sanat dalları arasındaki etkileşim üretilen eserleri hem zenginleştirmekte hem de farklı yaklaşımlar sunmaktadır. Seramik sanatının beslendiği konulardan biri olan geleneksel kumaş ve desenleri kültürel mirasımız açısından oldukça değerlidir. Seramik sanatı ile hayat bulan, unutulmaya yüz tutan, bize yaşanan dönem ile ilgili bilgiler veren ve geçmişten anılar barındıran kumaşlarımız, seramik sanatçıların çağdaş yorumlarıyla geleceğe taşınmaktadır. Kimi zaman kırkyama, işleme ve dokuma gibi tekniklerden yola çıkılarak, kimi zaman da kumaş desenleri kullanılarak üretilen seramik eserler oldukça etkilidir. Bizleri geçmişe götüren ve ne kadar önemli değerlerimizin olduğunu hatırlatan bu eserler çağdaş seramik sanatında da farklı yaklaşımlar olarak yerini almaktadır.

Seramik sanatına yeni soluklar getirilen bu çalışmalar ile disiplinlerarası etkileşimin ne kadar önemli olduğu görülmektedir. Kültürel değerlerimizin her biri sadece seramik sanatı için bile sayısız eserin üretiminde ilham oluşturmaktadır. Renk, desen ve biçim açısından çok zengin olan kumaş desenlerinin kullanıldığı çalışmalar ile anılarımız canlanacak ve geçmiş ile bağlarımız güçlü kılınacaktır. Geleneksel sanatlarımızın çağdaş sanatlar için çok önemli konular barındırdığı ve sanatçılar tarafından yeniden yorumlandığı seramik eserler ile gelecek nesillere bir belge gibi aktarılmaya devam edecektir. Kumaş desenleri gibi pek çok kültürel değerimizin olduğunu düşünürsek bu çalışmanın, diğer geleneksel değerleri ele alarak çağdaş sanatlara yansıtılması açısından da örnek olması umulmaktadır.

Kaynakça

Akpınarlı H. F. ; Başaran F. N. (2018). *Geleneksel Kumaşların Özellikleri ve Kullanım Alanları: Çankırı Örneği*. Multidisipliner Çalışmalar-4 (Güzel Sanatlar), (s:21-39)

Başaran, F.N. (2018). *Anadolu Geleneksel Bez Dokumacılığından Bazı Örnekler Ve Günümüzdeki Durumu*. Arış Halı, Dokuma ve İşleme Sanatları Dergisi, 13. sayı (s:14-25).

Çetiner, L. (2007). *Türk Tekstil Sanayiinde Sümerbank Nazilli Basmalarının Teknik Desen Özellikleri*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Eraslan, I. ; Ataleyev, G. (2013). “*Anadolu’da “Alaca” Üzerine Bir Karşılaştırma*”, 1. Yöresel Ürünler Sempozyumu ve Kültür/Sanat Etkinlikleri, Akdeniz Sanat Dergisi, 11. Sayı (s: 251-263).

Geleneksel Kumaş Desenlerinin Yorumlanarak Çağdaş Seramik Sanatında Kullanımı

Korkmaz Algan, Ş. (2005). 19. yy. Osmanlı Saraylarında Kullanılan Kumaşlar Ve Bu Kumaşlarda Hereke Fabrika-i Hümayunu'nun Yeri Ve Günümüze Yansımaları. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İç Mimarlık Anabilim Dalı, Kocaeli.

Köroğlu, S: (2018). *Takkeci İbrahim Ağa Camisi Çinilerinin Günümüz Kumaş Deseni Tasarımına Uyarlanması Üzerine Bir Araştırma*, Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Moda ve Tekstil Tasarımı Anabilim Dalı, İstanbul.

Sevim, S: ; Yeşilmen N. (2016). *Kırkyama'nın Seramik Sanatına Yansıması: Zoe Hillyard Örneği*. Anadolu Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi, 10. Sayı (s: 180-191). Eskişehir.

Sönmez, E. (2019). *Günümüz Sanatında Kırkyama Tekniğinin Kullanımı Ve Uygulamalar*, Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Bileşik Sanatlar Anasanat Dalı, Ankara.

Tan, Ö. (2019). *İşleme Sanatının Çağdaş Bir Malzemesi Olarak Seramik*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Seramik Anasanat Dalı, Eskişehir.

Topak, N. (2010). *Tekstil Desenlerinin Seramik Yüzeylere Uygulanması*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Seramik ve Cam Tasarımı Anasanat Dalı, İstanbul.

(http-1): <https://tekstilbilgi.net/geleneksel-turk-kumaslari.html>

(http-2): <https://dersinozu.com/basma-kumas-nedir-nasil-yapilir/> E: 07.04.2020

(http-3): <https://www.intaslar.com/urun/dalli-guller-divitin-pazen-kumas> E: 07.04.2020

(http-4): <https://www.google.com/search?q=kimono+kad%C4%B1n+ve+erkek+japonyada&tbm=isch&ved=2a> E: 14.04.2020

(http-5): <https://www.hurriyet.com.tr/mahmure/ulkelerin-geleneksel-kiyafetleri-ve-ozellikleri-35112416> E: 14.04.2020

(http-6): <https://www.sozcu.com.tr/hayatim/seyahat/ulkelerin-kulturlerini-yansitan-geleneksel-kiyafetleri/> E: 14.04.2020

(http-7): <https://www.cocuklarkesifte.com/etkinlik/359/meksika-pancosu-ve-sapkasi-sombrero-yapimi> E: 14.04.2020

(http-8):<https://www.gloriavidal.com/products/beautiful-one-of-a-kind-spectacular-embroidered-huipil-dress-from-mexico-ready-to-ship> E: 14.04.2020

(http-9): <https://audrydealmcever.com/#nanogallery/nanogalleryaude/109158ae6f65d5f1de91d4f86690fb67> E: 20.04.2020

(http-10): <https://www.veniceclayartists.com/three-contemporary-ceramicists/> E: 20.04.2020

(http-11): <http://www.textilecurator.com/home-default/home-2-2/zoe-hillyard/> E: 20.04.2020

(http-12):<https://medium.com/feral-horses/discover-livia-marins-hypnotic-works-189d0703797e> E: 20.04.2020

(http-13): [google.com/search?q=livia%20marin%20ekoseli%20çalışması&tbm=isch&tbs=ring%3ACaMn4hyPyfcImC6rLe4QOLfbFKu7JxDBn2YqTEUtuNMFLmOTCOjz5KvtYBri-iKABMCj](https://www.google.com/search?q=livia%20marin%20ekoseli%20çalışması&tbm=isch&tbs=ring%3ACaMn4hyPyfcImC6rLe4QOLfbFKu7JxDBn2YqTEUtuNMFLmOTCOjz5KvtYBri-iKABMCj) E: 20.04.2020

(http-14):<https://mona.unk.edu/mona/spirit16-anita-powell/> E:27.04.2020

(http-15): <https://mona.unk.edu/mona/anita-powell-mona-collection/> E:27.04.2020

(http-16): <https://tr.pinterest.com/pin/560135272374390486/> E:28.04.2020

https://www.kapalicarsi.com.tr/?page_id=304 E: 27.04.2020

<https://www.thefreelibrary.com/Domestic+responsibility%3a+Anita+Powell%27s+resplendent+eloquence.-a0216896967> E:28.04.2020

<http://home.earthlink.net/~davidrnewman/powell.htm> E:28.04.2020

(http-17): <https://rair.org/miranda-howe> E: 04.05.2020

(http-18): <https://mirandahowe.com/about-me> E: 04.05.2020

(http-19): <https://mirandahowe.com/portfolio> E: 04.05.2020

<https://mirandahowe.com/boxes-and-tiles> E: 04.05.2020

<https://www.lawrentian.com/archives/1006433> E: 04.05.2020

(http-20): <https://collectiftextile.com/michelle-taylor-broder-les-souvenirs/> E: 11.05.2020